

Nr 124

Av herrar **Hedlund** och **Eliasson** i Sundborn, *om viss skattefrihet för nystartade och utvidgade företag inom områden med sysselsättningssvårigheter.*

(Lika lydande med motion nr 98 i Första kammaren)

Lokaliseringsfrågan framstår alltmer som en av de stora och avgörande frågorna i samhället. De balansrubbnings- och försvarstekniska art, som den nuvarande samhällsutvecklingen ovedersägligen medför, ställer nya stora krav på den enskilda människan, näringslivet och samhället. Befolkningsomflyttningarna, som i så stor utsträckning satt sin prägel på hela efterkrigstiden i vårt land, medför stora problem såväl i tätort som glesbygd. För den tätort eller den region, som blir föremål för inflyttning, ställer detta nya krav på investeringar i bostäder och allmänna inrättningar. Sociala och kulturella problem följer också med en sådan befolkningskoncentration.

Detta utgör dock endast en sida av detta problemkomplex. Den andra är den situation som uppstår i avfolkningsbygden, där också problem av kulturell och social art uppstår om än av en artskild karaktär. Investeringar som vidtagits kanske för endast något år sedan visar sig överdimensionerade och delvis överflödiga. Detta är kända och allmänt omvittnade företeelser, som ofta måste betecknas som misshushållning med resurserna. Vid en analys av dessa problem är det både kortsiktiga och långsiktiga perspektiv som tränger sig på.

Det kortsiktiga perspektivet, som framför allt synes ha uppmärksamats av statsmakterna, har kommit till uttryck främst inom arbetsmarknadspolitiken. Under den industriella högkonjunktur, som för närvarande råder inom svenskt näringsliv, har sålunda omskolnings- och omflyttningsverksamheten bedömts särskilt betydelsefull. Bakgrunden härtill är givetvis att medan det inom vissa regioner med ett väl utvecklat näringsliv rått brist på arbetskraft, har andra och svagare industrialiserade regioner, t. ex. stora delar av Norrland, Östra Götaland m. fl., haft bristande sysselsättningsmöjligheter. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har därför inriktats på att åstadkomma en utjämning i arbetskraftsefterfrågan mellan skilda regioner. Omskolningen och omflyttningen har alltså haft till resultat en fortsatt befolkningsökning i redan tidigare befolkningsrika regioner men en accelererad avflyttning från redan tidigare befolkningssvaga regioner. Ur det kortsiktiga perspektiv som på detta sätt kommit att läggas på

denna fråga har detta i och för sig varit en följdriktig utveckling. I den i samband med statsverkspropositionen framlagda nationalbudgeten antyds f. ö. att omskolnings- och omflyttningsverksamheten även under den närmaste tiden får betraktas som ett betydelsefullt komplement till den allmänna konjunkturpolitiken.

Ur vår synpunkt är ett betraktande av denna fråga ur detta kortsiktiga perspektiv felaktigt. Vi anser att ett ensidigt tillämpande av dessa kortsiktiga synpunkter på lång sikt måste få ödesdigra verkningar för samhällsutvecklingen. Enligt vår uppfattning borde i stället ett långsiktigare perspektiv läggas till grund för myndigheternas åtgärder i detta sammanhang. De långsiktiga åtgärderna måste ta hänsyn till de avgörande nackdelar som balansrubbningsarna till följd av befolkningsomflyttningarna åstadkommer i samhället. En fortsatt avfolkning av vissa regioner innebär att det nödvändiga underlaget för social, kulturell och ekonomisk utveckling rycks undan. Oftast torde det dessutom vara så, att det är yngre personer som flyttar och att avflyttningsstatistiken döljer en högst bekymmersam förskjutning mot äldre åldersgrupper bland den kvarboende befolkningen. På lång sikt innebär detta att samhällets kostnader för gemensamhetsanordningar i dessa allt folkglösare och skattesvagare regioner blir orimligt höga. Ur samhällets synpunkt måste det därför vara angeläget att snarast lämna det kortsiktiga perspektiv som nu framkommer i synen på hithörande frågor och i stället anlägga ett långsiktigare perspektiv i syfte att skapa möjligheter för dessa regioners utveckling. Om detta orsakar samhället vissa kostnader, måste detta ändå anses som en rimlig försvarsåtgärd mot en fortsatt snedvridning av samhällsutvecklingen, som på lång sikt måste bli långt kostsammare.

Samhällets hittillsvarande insatser inom lokaliseringpolitiken har huvudsakligen bestått av visst utredningsarbete och av vissa detaljåtgärder. Situationen är emellertid nu så allvarlig att dessa åtgärder i den mån de inte är av rent kortsiktig natur framstår som klart otillräckliga. Nu behövs generella åtgärder till stimulans av näringslivets utveckling i avfolkningsregionerna.

I en rad europeiska länder har åtgärder beslutats för att begränsa befolkningskoncentrationen till stortätorterna och åtgärder har vidtagits i avsikt att utveckla näringslivet i sysselsättningsvaga områden. Vi skall här återge några exempel ur arbetsmarknadsstyrelsens sammanställning av lokaliseringpolitiska åtgärder i skilda länder.

Finland

Ett organ för riksplanering finns tillsatt med uppgift att främja produktionsverksamheten och därmed samordna och planera på såväl det administrativa som kulturpolitiska området. År 1958 antogs en lag som medger skat-

telätnader för nyetablerad eller utvidgad industri i områden med varaktig arbetslöshet, främst då i norra Finland. Den medger skattefrihet för aktiebolag eller andelslag, som i norra Finland grundar industriföretag, för inkomst av rörelsen eller förmögenhet nedlagd i densamma under det år företaget tagits i bruk och de tre därpå följande skatteåren. Lagen medger i motsvarande mån företag, som utvidgar eller förnyar anläggningstillgång så att produktionsförmågan ökas, skattelindring under en motsvarande tid. Detta sker genom att tre procent av det vid utvidgningen investerade kapitalet får avdragas från skattepliktig inkomst. Statliga småindustrilån har man i främsta rummet tilldelat områden, där den svåraste undersysselsättningen föreligger. Likaså har speciella understödslån tilldelats industriföretag i sådana områden. Sedan 1951 har beviljats 4 000 småindustrilån, varav 75 procent gått till landsbygden.

Norge

Vid tillämpning av byggnadstillståndsgivningen m. fl. liknande regleringar har i stor utsträckning prioritet givits åt områden, som i fråga om näringsliv varit mindre utvecklade. Positiva åtgärder har även satts in på kommunikationernas, vattenkraftsutbyggnadens och kreditgivningens områden. Ett omfattande utredningsarbete har pågått och pågår alltjämt.

En fond har inrättats, med vars stöd ges kreditgarantier för åtgärder i avsikt att förstärka näringslivet i ekonomiskt utvecklade områden. Även kommuner och fylkesting bidrar i allt större utsträckning till planering och finansiering av ny företagsamhet. Industribyggnaden i Nordnorge har skett med stöd av en speciell lånefond och stimulerats av speciella skatteregler.

Danmark

I Danmark har befolkningskoncentrationen varit starkt märkbar med flyttningsrörelser mot de östliga delarna av landet. I Köpenhamn med omnejd är 1/3 av landets befolkning bosatt. Man framhåller särskilt olägenheterna med de långa resor till arbetsplatserna detta för med sig.

År 1957 tillsatte regeringen en kommitté med uppgift att verka för effektiv sysselsättning i de ekonomiskt utvecklade områdena. Redan i juni 1958 antogs en lag syftande till tekniskt och ekonomiskt bistånd åt nämnda områden. Man ansåg uppgiften så angelägen att man trots den korta tid som stått till förfogande för utredningen fattade beslut, vilket skall omprövas efter ett antal år.

Lån och kreditgarantier kan utgå till belopp motsvarande högst 90 procent av kostnaderna för byggnader och maskiner. Även bostadsbyggandet kan erhålla ett särskilt stöd i områden där särskilt behov föreligger av näringslivets utveckling.

Storbritannien

I Storbritannien har vidtagits en rad åtgärder i syfte att få till stånd en utveckling av näringslivet i områden med bristande sysselsättning. Samtidigt har man målmedvetet bromsat expansionen i befolkningskoncentrationerna, exempelvis Stor-London. I sistnämnda områden har man brist på tomtmark, och sjukhus och skolor är hårt utnyttjade, medan det i områden med avflyttning föreligger outnyttjad kapacitet i dessa och andra avseenden.

Ny lagstiftning gällande lokaliseringpolitiska åtgärder har trätt i kraft 1960. Lån och/eller bidrag beviljas för uppförande av nya fabriksanläggningar, anskaffande av maskiner m. m. Motsvarande möjligheter föreligger även för handel, transporter och övrig serviceverksamhet i fråga om både existerande och nystartade företag. Tomtmark anskaffas och iordningställes. Industribyggnader uppföres och försäljes eller uthyres. Flyttningsbidrag beviljas specialarbetare som åtföljer företag vid flyttning till områden med sysselsättningssvårigheter. Därjämte förekommer en rad andra insatser. Speciella lån och bidrag kan lämnas till sådana utvecklingsorter för att där förbättra kommunikationer, vatten- och kraftförsörjning, skolor o. d.

Lagstiftningen ger befogenheter att kontrollera tillväxten av industrien i högsysselsatta områden. En rad andra möjligheter föreligger för att stimulera utvecklingen i vissa områden och bromsa den i de redan för stora befolkningskoncentrationerna.

Liknande åtgärder som här har lämnats exempel på har vidtagits i en rad andra länder.

Befolkningsomflyttningen i vårt land från sysselsättningssvaga områden till storstadskoncentrationerna har nu fortgått så långt, att allvarliga problem redan uppstått och för framtiden måste befaras i ökad utsträckning. Det framstår därför som nödvändigt, att effektiva åtgärder skyndsamt vidtages i syfte att bemästra problemen. Sådana åtgärder bör kunna komma till stånd i ett flertal olika avseenden till främjande av ny företagsamhet och utvidgning av redan befintlig företagsamhet i områden med undersysselsättning och därav följande befolkningsutflyttning. Sådana åtgärder är nödvändiga om man skall kunna upprätthålla det befolkningsunderlag som krävs för en tillfredsställande samhälls- och enskild service i fråga om t. ex. utbildning, sjukvård, kommunikationer och handel. I de sysselsättningssvaga områdena befintligt bostadsbestånd liksom serviceanläggningar skulle härigenom komma till fortsatt utnyttjande, varigenom våra knappa investeringsresurser i ökad utsträckning skulle kunna användas till andra och i och för sig angelägnare ändamål än sådana som befolkningskoncentrationen skapar behov av i form av dyrbara trafikordningar och andra serviceuppgifter. Det skall också uppmärksammas, att det i många nu sysselsättningssvaga regioner finns en arbetskraftsreserv, som inte torde kunna tillvaratagas på annat sätt än genom ökade och mera differentierade sys-

selsättningsmöjligheter inom ifrågavarande områden. Genom åtgärder i detta syfte skapas även förbättrade möjligheter för det ekonomiska framåtskridandet.

Många starka skäl talar för att även i vårt land effektiva åtgärder vidtages för en bättre fördelning av näringslivet och därmed en bättre balans i befolkningsutveckling och ekonomi olika landsdelar och regioner emellan. Det är angeläget att allmänt skapa sådana förhållanden att näringslivets utveckling gynnas. Därvid är det av särskild vikt att nya företag kan startas och befintliga utvidgas i de områden som har bristande sysselsättningsmöjligheter och utflyttningstendenser.

En åtgärd i det syftet är att nystartade företag i sådana regioner får skattelindring under ett visst antal år. Med nystartade företag bör härvid jämföras utvidgade företag till den del som motsvaras av utvidgningen. Man bör här kunna utgå från C-regionerna i arbetsmarknadsstyrelsens regionindelning. Inom sådan region, som har tendens till minskning av befolkningen eller till befolkningsstagnation vid i landet i dess helhet stigande befolkningstal, bör skattenedsättning få åtnjutas för inkomst under det år företaget startats eller utvidgats och följande fem år. Sådan skattebefrielse bör även medges under motsvarande tid beträffande förmögenhetsskatt för i dylikt företag investerat kapital. Det synes oss angeläget att möjligheterna av sådana åtgärder till främjande av företagsamheten i sysselsättningsvaga områden överväges vid pågående utredning angående näringslivets lokalisering.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid pågående utredning angående näringslivets lokalisering måtte prövas möjligheterna av skattefrihet för nystartade företag och utvidgning av företag under ett antal år, fr. o. m. det år företaget startats eller utvidgats, inom regioner med bristande sysselsättningsmöjligheter och tendenser till avflyttning, samt att förslag skyndsamt måtte föreläggas riksdagen i motionens syfte.

Stockholm den 22 januari 1961

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

i Sundborn